DOI: *10.29252/rbs.19.3.519*

Journal of Research in Behavioral Sciences

Year 2021, Volume 19, Issue 3

Presenting the pattern of personality components and psychological factors affecting teachers' teaching during the outbreak of Covid-19

Hossein Pouladi Borj[1], **Ali Khalegkhah**[2], **Hassan Heidari**[3], **Hosein Davoodi**[4]

1. Ph.D. Student, Department of Educational Psychology, Khomein Branch, Islamic Azad University, Khomein, Iran.
2. (Corresponding author)* Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Education Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran.
3. Associate Professor, Department of Counseling, Khomain Branch, Islamic Azad University, Khomain, Iran.
4. Assistant professor, Department of Counseling, Khomain Branch, Islamic Azad University, Khomain, Iran.

Abstract

Aim and Background: Research has shown that teacher education systems can be affected by social crises such as Covid-19, so the purpose of this study is to provide a model of personality components and psychological factors affecting teacher teaching during the outbreak of Covid-19.

Methods and Materials: The research method is descriptive correlation and path analysis using structural equations. The statistical population of the study is all primary school teachers in District 2 of Mashhad who are teaching in the 98-97 academic year. The studies revealed that 873 people are teaching in primary schools, of which 329 were women and 544 were men. The instruments used in the present study are the Transformational Teaching Questionnaire, the Social Factors Questionnaire and the Hexaco Personality Factors Questionnaire, which were completed by the sample members in accordance with the ethical principles of the research. The obtained data were analyzed using structural equations with partial least squares approach using LISREL software.

Findings: Statistical findings showed a good fit of the model and significant confirmation of the researcher model (P≥0.001).

Conclusions: It seems that paying attention to personality components is an important factor in providing teaching during the outbreak of Covid-19.

Keywords: Teaching, Personality Components, Teachers, Psychological Factors, Social Factors, Covid-19

Citation: Pouladi Borj H, Khalegkhah A, Heidari H, Davoodi H. **Presenting the pattern of personality components and psychological factors affecting teachers' teaching during the outbreak of Covid-19**. Res Behav Sci 2021; 19(3): 519-528.

*** Ali Khalegkhah,**
Email: alikhaleg@gmail.com

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]

[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

ارائه الگوی مؤلفه‌های شخصیتی و عوامل روان‌شناختی مؤثر بر تدریس معلمان در زمان شیوع کووید-۱۹

حسین پولادی برج[۱]، علی خالق خواه[۲]، حسن حیدری[۳]، حسین داوودی[۴]

۱- دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی تربیتی، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران.

۲- (نویسنده مسئول)* دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

۳- دانشیار، گروه مشاوره، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران.

۴- استادیار، گروه مشاوره، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: تحقیقات نشان داده است که نظام‌های آموزشی و تدریس معلمان می‌تواند متأثر از بحران‌های اجتماعی مانند کووید-۱۹ باشد بنابراین هدف از این مطالعه ارائه الگوی مؤلفه‌های شخصیتی و عوامل روان‌شناختی مؤثر بر تدریس معلمان در زمان شیوع کووید-۱۹ می‌باشد.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش توصیفی همبستگی و تحلیل مسیر با استفاده از معادلات ساختاری می‌باشد. جامعه آماری پژوهش کلیه معلمان مقطع ابتدایی ناحیه ۲ مشهد که در سال تحصیلی ۹۸ -۹۷ مشغول به تدریس می‌باشند که با بررسی‌های صورت گرفته مشخص شد که ۸۷۳ نفر در مقاطع ابتدایی مشغول به تدریس هستند که ۳۲۹ نفر زن و ۵۴۴ نفر مرد بودند. ابزار به‌کاررفته در پژوهش حاضر عبارت‌اند از پرسشنامه تدریس تحول‌آفرین، پرسشنامه عوامل اجتماعی و پرسشنامه عوامل شخصیتی هگزاکو که با رعایت اصول اخلاقی پژوهش، توسط اعضای نمونه تکمیل شد. داده‌های به‌دست‌آمده با بهره‌گیری از معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی با بهره‌مندی از نرم‌افزار لیزرل تحلیل شد.

یافته‌ها: یافته‌های آماری نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل و تأیید معنادار مدل پژوهشگر بود ($P\leq ۰/۰۰۱$).

نتیجه‌گیری: به نظر می‌رسد که توجه به مؤلفه‌های شخصیتی عامل مهمی در ارائه تدریس در زمان شیوع کووید-۱۹ می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: تدریس، مؤلفه‌های شخصیتی، معلمان، عوامل روان‌شناختی، عوامل اجتماعی، کووید-۱۹

ارجاع: پولادی برج حسین، خالق خواه علی، حیدری حسن، داوودی حسین. **ارائه الگوی مؤلفه‌های شخصیتی و عوامل روان‌شناختی مؤثر بر تدریس معلمان در زمان شیوع کووید-۱۹.** مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۴۰۰؛ ۱۹(۳): ۵۲۸-۵۱۹.

*- علی خالق خواه

رایان نامه: alikhaleg@gmail.com

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]

[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

مقدمه

تحقیقات طولی درباره نحوه استفاده معلمان از یادگیری خود در این دوره برای بهبود تجربیات تحصیلی دانش‌آموزان پس از کووید-۱۹ نشان داده است که چگونه جنبه‌های هویت مشترک معلم به‌عنوان عوامل استرس‌زا و مکانیسم‌های مقابله‌ای عمل می‌تواند اثرگذار باشد (۱). علاوه براین بحران اجتماعی، تحقیقات آموزشی نشان داده است که مفاهیم نظری، نگرش‌ها، فرآیندها و نقش‌ها منتج از تحول بنیادین می‌باشد. تحول بنیادین که یک نوع جهان‌بینی متفاوت نسبت به معلم، کتاب، مدرسه و دانش‌آموز می‌باشد زیربنای تحول نظام آموزش‌وپرورش آن جامعه است که در رأس آن معلم قرار دارد و در کشورهایی که این نوع تحول بنیادین را به مرحله اجرا گذاشته و تجربه نموده‌اند معلم به‌عنوان مهم‌ترین عامل تحول شناخته‌شده است (۲, ۳).

آلوارز و همکاران (۴) تدریس تحول‌آفرین را به‌عنوان «یک عمل آموزشی طراحی‌شده برای تغییرات تحصیلی، اجتماعی و روانی دانش آموزان » تعریف کرده‌اند. به نظر اسلاویچ و زیمباردو (۵) تدریس تحول‌آفرین شامل تجدیدنظر در مفاهیم سنتی است که در کلاس درس انجام می‌شود. از نگاهی دیگر می‌توان گفت که تدریس تحول‌آفرین بستگی زیادی به این دارد که معلم بتواند روابط معنادار و واقعی با دانش‌آموزان ایجاد کند. معلمان و دانش آموزان باید یکدیگر را چه در داخل کلاس و چه در بیرون از کلاس به‌عنوان افراد جامعه بشناسند (۶).

اصول تدریس تحول‌آفرین برگرفته از مبانی نظریه سازنده-گرای پیاژه است که در آن دانش آموزان به‌طور فعال در فرآیند کشف درگیر می‌شوند (۷). نقش معلم به‌عنوان یک عامل اثرگذار بر فرایند آموزش، حتی بیشتر از خودکارآمدی آن‌ها، تأثیر مثبتی بر افزایش انگیزه، خلاقیت و عملکرد دانش آموزان دارد (۸).

شخصیت به‌شدت تحت تأثیر سیستم‌های انگیزشی است که پاسخ‌ها به پاداش‌ها و تنبیه‌ها را سازمان‌دهی می‌کنند و رویکرد و رفتار اجتنابی را هدایت می‌کنند (۹). از سوی دیگر شخصیت ویژگی نسبتاً پایداری از رفتار، هیجان و نحوه تفکر است و سبک خاص هر فردی را در ارتباط با دنیای درونی و نحوه تعامل با محیط اجتماعی‌اش شکل می‌دهد (۱۰). گلدبرگ (۱۱) علاوه بر نتایج تحقیقات خود، کارهای دیگران را نیز مرور کرد و تحت تأثیر همسانی نتایج قرار گرفت و این‌طور نتیجه‌گیری کرد که پنج بعد شخصیتی، دربرگیرنده هر الگویی در تنظیم تفاوت‌های فردی است و بدین ترتیب وجود ابعاد پنج‌گانه اصلی به تائید رسید. همچنین ویژگی شخصیتی هوش سهم مستقلی در واریانس معدل دانش‌آموز دارد، درحالی‌که تنظیم تلاش تأثیرات وظیفه‌شناسی و توافق‌پذیری را واسطه می‌کند (۱۲).

ضمن آنکه تدریس تحول‌آفرین خود به‌تنهایی می‌تواند دستاوردها و اثرات ارزشمندی را در معلمان و دانش آموزان ایجاد نماید، سایر متغیرهای موردبررسی در این پژوهش چون خود کارآمدی، مسئولیت‌پذیری، نقدپذیری، هوش هیجانی، رتبه‌بندی و رضایت‌مندی حرفه‌ای معلمان نیز هر یک می‌تواند عناوین مهم و ضروری دیگری تلقی شوند که می‌توانند سیستم تعلیم و تربیت کشور را به پویایی و در صورت عدم توجه به ایستایی رهنمون سازند؛ بنابراین می‌توان پذیرفت در نبود پژوهش‌های متعدد در زمینه تدریس تحول‌آفرین و اهمیت و ضرورت همیشگی موضوعات مربوط به آموزش کودکان کشور و انتشار نتایج چنین پژوهش‌هایی و اطلاع مسئولان و تصمیم‌گیرندگان در وزارت آموزش‌وپرورش و آموزش عالی و استفاده از نتایج و پیشنهادات چنین پژوهش‌هایی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. با توجه به مطالب ذکرشده محقق درصدد است که به ارائه الگوی مؤلفه‌های شخصیتی و عوامل روان‌شناختی مؤثر بر تدریس معلمان در زمان شیوع کووید-۱۹ بپردازد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر از نوع طرح‌های غیر ازمایشی و همبستگی بود که از تحلیل مسیر یا مدل معادلات ساختاری استفاده شد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی معلمان مقطع ابتدایی ناحیه ۲ مشهد در سال تحصیلی ۹۸ -۹۷ بود که با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی و جدول کرجسی و مورگان ۴۱۶ نفر (۱۸۰ زن، ۲۳۶ مرد) به‌عنوان نمونه نهایی پژوهش انتخاب گردید. ابزار گرداوری داده‌ها پرسشنامه‌های استاندارد به این شرح زیر بودند.

پرسشنامه تدریس تحول‌آفرین: در سال (۲۰۱۰) توسط بوچامپ و همکاران طراحی شد. این پرسشنامه شامل ۱۶ آیتم است که ۴ مقیاس تحریک ذهنی، انگیزه الهام‌بخش، تأثیر آرمانی و ملاحظات فردی وجود دارند، پاسخ هر عبارت در یک مقیاس ۵ درجه‌ای از اصلاً (۰)، همیشه (۱۳) نمره‌گذاری می‌گردد که حداکثر نمره (۶۴) و حداقل نمره (۱۴) می‌باشد.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]
[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

همسانی درونی کلی این پرسشنامه ۹۶٪ و اعتبار آن با دو شیوه همسانی درونی و ثبات زمانی موردبررسی قرارگرفته که اعتبار آن بر اساس آلفای کرون باخ ۹۵٪ و با استفاده از روش بازآزمایی ۹۴٪ می‌باشد.

پرسشنامه عوامل شخصیتی هگزاکو: این پرسشنامه توسط اشتون ولی (۲۰۰۰) تهیه‌شده و در سال (۲۰۰۱) مورد تجدیدنظر قرار گرفت. این پرسشنامه دارای ۷ عامل به نام‌های صداقت، فروتنی، هیجان پذیری، برون‌گرایی، توافق، وظیفه‌شناسی و باز بودن تجربه می‌باشد. پاسخنامه دارای ۵ گزینه کاملاً مخالف (۱)، مخالف (۲)، نظری ندارم (۱۳) و موافق (۱۳) و کاملاً موافق (۵) می‌باشد سؤالات ۱، ۹، ۱۲،۱۰، ۱۴، ۱۵، ۱۹، ۲۰، ۲۱، ۲۴، ۲۷، ۲۸، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۵، ۴۱، ۴۲، ۴۶، ۴۷، ۴۸، ۴۹، ۵۲، ۵۳، ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۹، ۶۰ به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. پایائی ۷ عامل با استفاده از آلفای کرونباخ برابر ۷۷٪، ۸۱٪، ۸۰٪، ۸۳٪، ۷۳٪، ۷۲٪ و ۷۹٪ به دست آمد.

پرسشنامه خودکارآمدی شرر و همکاران: این مقیاس توسط شرر، مادوکس، مرکاندانت، پرنتیک–دون، جاکوبس و راجرز (۱۹۸۲) ساخته شده است. نسخه اصلی آزمون شامل ۳۶ سؤال بود برای هر سؤال مقیاس خودکارآمدی، ۵ پاسخ پیشنهاد شده است. به همین دلیل به هر سؤال ۵ امتیاز تعلق می‌گیرد. سؤالات شماره ۱، ۳، ۸، ۹، ۱۳، ۱۵ از راست به چپ امتیازشان افزایش می‌یابد و بقیه سؤالات به‌صورت معکوس یعنی از چپ به راست امتیازشان افزایش می‌یابد. براتی در سال ۱۳۷۶ به‌منظور بررسی پایایی مقیاس خودکارآمدی از روش دونیمه کردن استفاده کرد. ضریب پایایی از طریق اسپیرمن – براون با طول برابر ۷۶/۰ و با طول نابرابر ۷۶/۰ و از روش نیمه کردن گاتمن، برابر ۷۵/۰ است.

پرسشنامه هوش هیجانی بار–آن: این پرسشنامه دارای ۹۰ سؤال است که نخستین پرسشنامه فرا فرهنگی ارزیابی هوش هیجانی است. این آزمون در سه مرحله در ایران اجراشده و پس از انجام برخی تغییرات در متن اصلی پرسشنامه، حذف یا تغییر بعضی سؤالات و تنظیم مجدد سؤالات هر مقیاس، پرسشنامه از ۱۱۷ سؤال به ۹۰ سؤال تقلیل یافت و دارای ۴ خرده مقیاس مهارت‌های درون فردی، مهارت‌های بین فردی، مقابله با فشار (کنترل استرس)، مقیاس سازگاری و مقیاس خلق کلی است. کسب امتیاز بیشتر در این آزمون، نشانگر موقعیت برتر فرد در مقیاس موردنظر یا در کل آزمون و برعکس می‌باشد. مثلاً کسب امتیاز بالاتر در مقیاس خود ابرازی نشان‌دهنده، خود ابرازی بیشتر در فرد است. این پرسشنامه برای گروه‌های هدف از سن ۱۸ سال تا سنین بالاتر، مشروط به این‌که از حد متعارفی از تحصیلات (حداقل دیپلم) برخوردار باشند قابل اجراست و در دو جنس زن و مرد کاربرد دارد. در مورد کیفیت روان‌سنجی آن نیز اقدامات لازم به عمل آمد که در سومین مرحله اجرا، تحلیل اطلاعات در حیطه‌های زیر انجام گرفت.

روش آماری

به‌منظور تحلیل داده‌های پژوهش حاضر از روش‌های آمار توصیفی شامل میانگین و انحراف استاندارد و روش‌های استنباطی با بهره‌گیری از معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی با بهره‌مندی از نرم‌افزار لیزرل تحلیل شد.

یافته‌ها

یافته‌های حاصل از بررسی توصیفی متغیرهای جامعه‌شناختی بیانگر این بودند که نمونه پژوهش شامل ۱۸۰ نفر زن (۴۴٪) و ۲۳۶ نفر مرد (۵۶٪) بود و سطح تحصیلات این افراد بدین شکل بود که ۱۳۲ نفر دارای مدرک لیسانس (۳۲٪) و ۲۸۴ نفر دارای مدرک فوق‌لیسانس (۶۸٪) بودند. همچنین در بررسی توزیع سنی اعضای نمونه مشاهده شد که ۸۷ نفر بین ۲۰ تا ۳۰ (۲۱٪)،۲۵۱ نفر بین ۳۰ تا ۴۰ (۶۱٪)، ۶۳ نفر بین ۴۰ تا ۵۰ (۱۶٪) و ۱۵ نفر بالای ۵۰ سال (۲٪) داشتند و سابقه اشتغال این افراد بدین شکل مشاهده شد که ۹۱ نفر بین ۱ تا ۵ (۲۲٪)، ۱۰۴ نفر بین ۶ تا ۱۰ (۲۵٪)، ۹۷ نفر بین ۱۱ تا ۱۵ (۲۴٪) و ۱۲۴ نفر بالای ۱۵ سال (۲۹٪) سابقه کار داشتند. در ادامه آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش و داده‌های مربوط به نیکویی برازش ارائه‌شده است.

جدول ۱. بررسی میانگین و انحراف معیار ابعاد مدل

ابعاد مدل	میانگین	انحراف استاندارد
تدریس تحول‌آفرین	۲/۸۷۶	۰/۵۶۷
عوامل شخصیتی	۴/۹۸۵	۰/۳۹۸
عوامل اجتماعی	۳/۲۸۷	۰/۷۲۲

نتایج فوق نشان می‌دهد که پاسخگویان نسبت بـه سـؤالات تحقیق همسو با اهداف تحقیق جواب داده‌اند و داده‌ها با انحراف معیارمتناسب اطراف میانگین پراکندگی دارند.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]
[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

جدول ۲. اندازه‌گیری کفایت نمونه

آزمون	آماره	
کایسر – میر – اولکین (KMO)	اندازه‌گیری کفایت نمونه	۰/۸۷۳
آزمون کرویت بارتلت	تقریب کای دو	۱۲۱۴۳/۴۵۳۲
	درجه آزادی	۴۱۵
	معناداری	۰/۰۰۱

ازآنجاکه مقدار شاخص KMO برابر ۰/۸۷۳ است و تعداد نمونه برای تحلیل کافی است. همچنین مقدار معناداری آزمون بارتلت، کوچک‌تر از ۰/۰۵ است که نشان می‌دهد تحلیل موردنظر برای شناسایی ساختار مدل مناسب است. جهت انجام تحلیل عاملی اکتشافی از روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس استفاده‌شده که تعداد ۶ بعد به‌عنوان ابعاد مدل به همراه زیر مؤلفه‌ها استخراج شده بودند در این بخش موردبررسی قرار گرفتند.

جدول ۳. تحلیل عاملی اکتشافی

تحریک ذهنی	تدریس تحول‌آفرین	عوامل شخصیتی	عوامل اجتماعی
انگیزه الهام‌بخش	۰/۷۴۱		
تأثیر آرمانی	۰/۷۹۸		
ملاحظات فردی	۰/۸۹۳		
صداقت	۰/۷۰۴		
فروتنی		۰/۸۵۴	
هیجان پذیری		۰/۸۶۶	
برون‌گرایی		۰/۸۴۵	
توافق		۰/۷۹۱	
وظیفه‌شناسی		۰/۷۵۴	
بازبودن تجربه		۰/۷۶۸	
اعتماد اجتماعی		۰/۸۳۳	
پایگاه اقتصادی اجتماعی			۰.۷۹۰
اوقات فراغت			۰.۷۶۶
مقادیر ویژه اولیه کل			۰.۸۳۳
درصد واریانس	۴/۷۶	۴/۹۳	۵/۶۰۹
درصد تراکمی واریانس	۲۱/۷۷	۶/۳۹	۷/۶۰۹
تحریک ذهنی	۲۱/۷۷	۸۴/۸۲	۹۱/۲۹

نرمال بودن توزیع داده‌ها باید از طریق محاسبه چولگی و کشیدگی بررسی شود تا میزان دوری پراکندگی داده‌ها از توزیع نرمال مشخص شود هرچند توزیع نرمال داده‌ها در روش حداقل مربعات جزیی شرط اساسی نیست و توزیع داده های همه متغیرهای تحقیق نرمال می باشد چون میزان چولگی و کشیدگی مابین (۱ و ۱-) می‌باشد.

یکی دیگر از پیش‌فرض‌های انجام تحلیل به روش معادلات ساختاری بررسی همگنی واریانس‌ها در خصوص متغیرهای تحقیق می‌باشد که با استفاده از آزمون لوین انجام می‌گیرد. با توجه به سطح معناداری جدول که از ۰/۰۵ بیشتر است، می‌توان ادعا کرد که ابعاد مدل تحقیق همگن هستند.

یکی دیگر از پیش‌فرض‌های لازم برای انجام تحلیل به روش معادلات ساختاری بررسی عدم وجود هم خطی چندگانه متغیرهاست. برای بررسی این شرط از میزان تورم واریانس (VIF) و تولرانس استفاده می‌شود. به‌طوری‌که اگر عامل تورم بالای ۵ و تولرانس کمتر از ۰/۱ باشد بدین معنا است که هم خطی بین متغیر وجود دارد.

جدول ٤. آزمونVIF برای بررسی عدم هم خطی چندگانه‌ی ابعاد مدل تحقیق

ابعاد مدل	میزان VIF	تولرانس
تدریس تحول‌آفرین	۲/۲۰۷	۰.٤۳۳
عوامل فردی	۱.۸۷۰	۰.۵۳۵
عوامل اجتماعی	۲.۷٦۵	۰.۳۸۲
عوامل سازمانی	۲.۰٤۵	۰.٤۷۳
عوامل شخصیتی	۲.۸۹۳	۰.٤۸۱
عوامل روان‌شناختی	۲.۹۸۱	۰.۷٦۱

یکی از روش‌های سنجش این روایی آزمون فورنل- لاکر است. جدول ۴ نتایج به‌دست‌آمده برای ابعاد مدل پژوهش را نشان می‌دهد. جدول ذیل نشان می‌دهد که سازه‌ها کاملاً از هم جدا می‌باشند یعنی مقادیر قطر اصلی برای هر متغیر پنهان از همبستگی آن بعد با سایر بعدهای پنهان انعکاسی موجود در مدل بیشتر است.

برای بررسی کیفیت مدل از شاخص بررسی افزونگی و ضریب تعیین استفاده می‌شود. اعداد مثبت نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند. معیار اصلی ارزیابی مدل ساختاری، ضریب تعیین می‌باشد. این شاخص نشان می‌دهد چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل صورت می‌گیرد.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]
[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

جدول ۵. شاخص فورنل لاکر جهت بررسی شاخص روایی تشخیصی یا واگرا

ردیف	ابعاد	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱	تدریس تحول‌آفرین	۱					
۲	عوامل فردی	۰/۸۳۱	۱				
۳	عوامل اجتماعی	۰/۷۶۴	۰/۸۸۶	۱			
۴	عوامل سازمانی	۰/۷۷۴	۰/۸۶۸	۰/۸۷۹	۱		
۵	عوامل شخصیتی	۰/۸۳۹	۰/۸۸۸	۰/۹۰۰	۰/۸۹۲	۱	
۶	عوامل روان‌شناختی	۰/۵۴۷	۰/۳۴۲	۰/۸۷۲	۰/۴۵۵	۰.۳۹۸	۱

جدول ۶ نشان می‌دهد که ۸۸/۷ درصد از تغییرات مدل توسط متغیرهای مستقل (ابعاد مدل) پیش‌بینی می‌شود. اگر شاخص افزونگی بیشتر از صفر باشد مقادیر مشاهده‌شده خوب بازسازی‌شده و مدل توانایی پیش‌بینی دارد. در این تحقیق این شاخص برای متغیر تدریس تحول‌آفرین بالای صفر می‌باشد.

جدول ٦. شاخص‌های بررسی کیفیت مدل

مدل	ضریب تعیین	افزونگی
تدریس تحول‌آفرین	۰/۸۸۷	۰/۵۶۶

در این بخش با توجه به اینکه مشخص شد مدل مفهومی چگونه بوده، میزان حجم نمونه مناسب است و کلیه ابعاد شناسایی‌شده بر روی مدل موردنظر مؤثر هستند با استفاده از تکنیک مربعات جزئی و آزمون t بوت استراپینگ به کمی سازی مدل پرداخته خواهد شد که نتایج به شرح شکل‌های ۱ و ۲ می‌باشند. نتایج شکل فوق نشان می‌دهد که کلیه ضرایب به‌دست‌آمده برای ابعاد مدل مثبت بوده و کلیه مقادیر به‌دست‌آمده t بیشتر از ۱.۹۶ جدول Z بوده‌اند که می‌توان نتیجه گرفت مدل در معنادار بوده و می‌توان به نتایج به‌دست‌آمده استناد نمود.

با توجه به جدول ۹ می‌توان بیان داشت که کلیه عوامل فردی، اجتماعی، روان‌شناختی و سازمانی بر روی مؤلفه‌های شخصیتی تأثیر گذاشته و همچنین ویژگی‌های شخصیتی نیز بر روی تدریس تحول‌آفرین تأثیر دارند؛ بنابراین می‌توان بیان داشت که روابط صحت علی موجود در مدل تحقیق تائید شده و مدل نیز مناسب است.

جدول ۷. نتایج آزمون مسیر

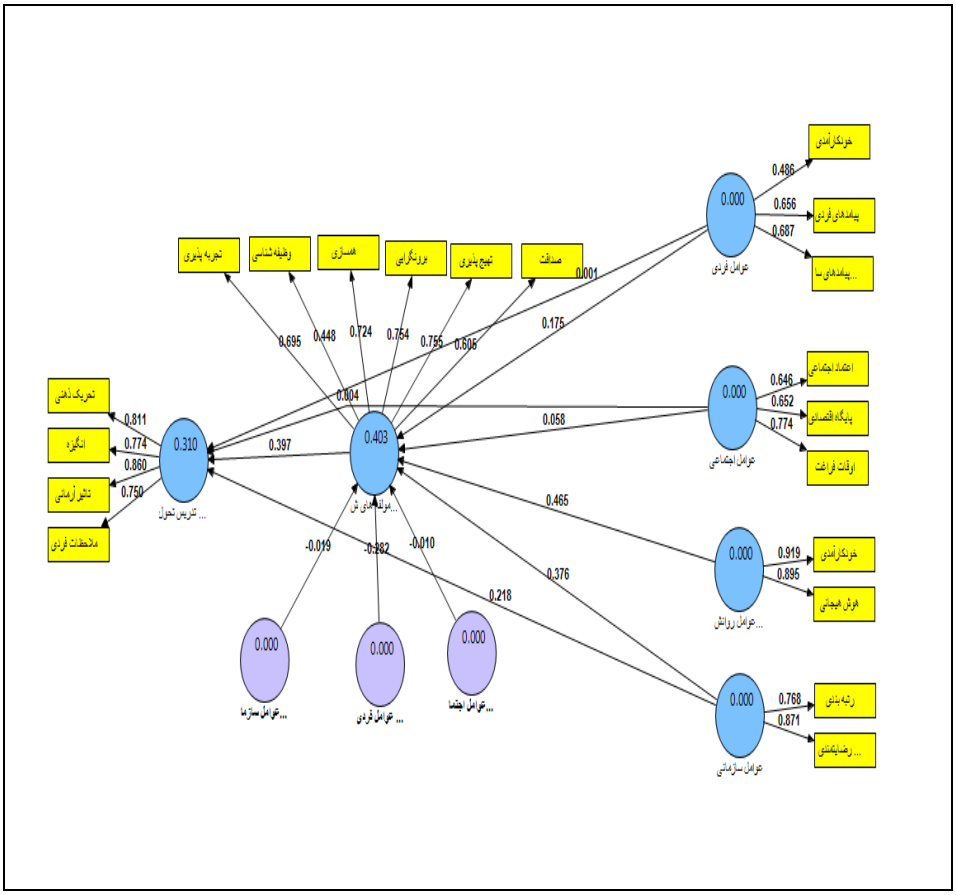
فرضیه‌ها	ضریب مستقیم	ضریب غیرمستقیم	آماره T	معناداری
عوامل اجتماعی با میانجی مؤلفه‌های شخصیتی به‌طور غیرمستقیم بر تدریس تحول‌آفرین تأثیر دارد.	۰/٤٦٥	۰/۰۹۱	۲/۹۸	<۰/۰۵
عوامل اجتماعی به‌طور مستقیم بر تدریس تحول‌آفرین تأثیر دارد.	۰/۵۸۰	...	۲/۱۷	<۰/۰۵
مؤلفه‌های شخصیتی به‌طور مستقیم بر تدریس تحول‌آفرین تأثیر دارد.	۰/۳۹۷	.....	٦/۲۸۸	<۰/۰۵

نسبت مربع کای به درجه آزادی ($\mathbf{X^2/df}$) مقدار مناسبی را نشان داده است. همچنین معیار خطای **RMSEA** نیز برابر با ۰/۰۳ برآورد شده که این مقدار کوچک‌تر از حد مجاز ۰/۰۸ بوده است. بر اساس برآوردهای ارائه‌شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل تست‌شده در جامعه موردنظر از برازش نسبتاً خوب و قابل قبولی برخوردار بوده است؛ بنابراین، نتایج مدل تحقیق نشان می‌دهد که مدل مورداستفاده تحقیق حاضر از برازش مناسبی برخوردار بود

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]
[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

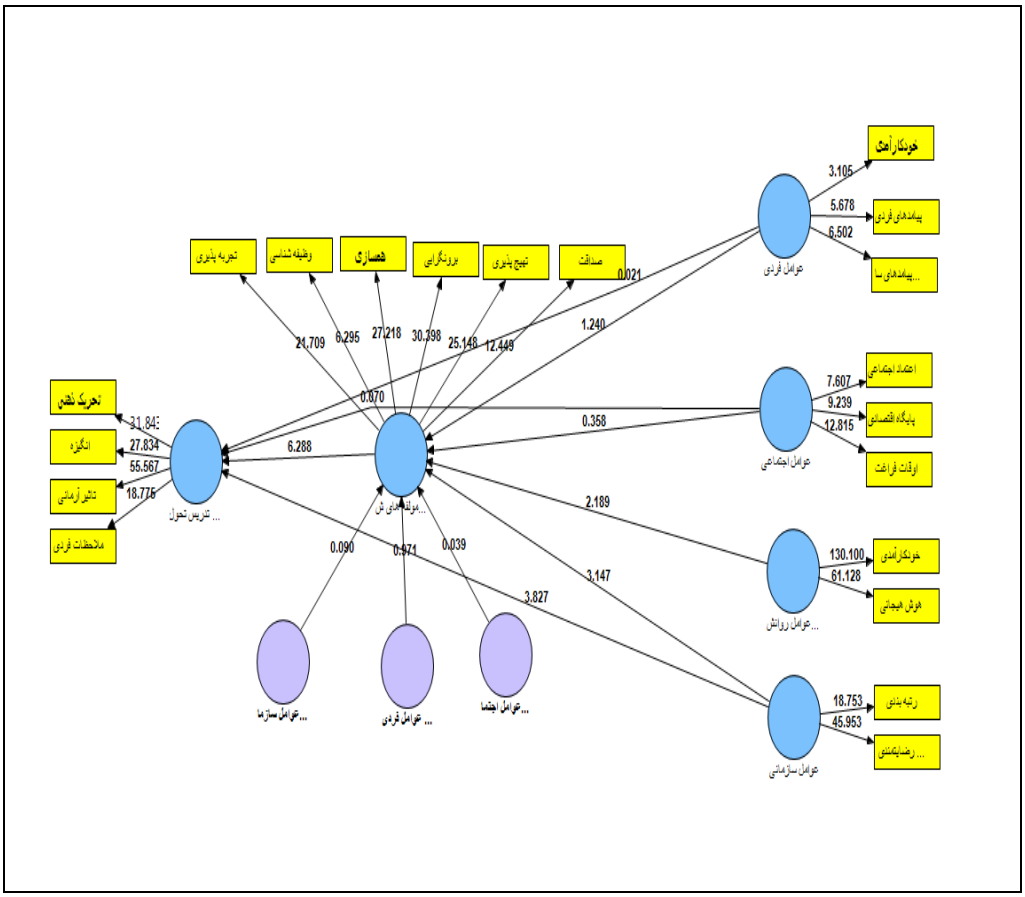
جدول ۸. آماره‌های مربوط به نیکویی برازش مدل تدریس تحول‌آفرین

شاخص‌های برازش	نماد	ملاک	مقادیر پژوهش	نتیجه برازش
تقسیم کای-مربع بر درجه آزادی	X2/df	≤۳	۱/۳٤	برازش خوب
ریشه میانگین مربعات خطای برآورد	RMSEA	≤۰/۰۸	۰/۰۳	برازش خوب
شاخص نیکویی برازش	GFI	≥۰/۹	۰/۹٤	برازش خوب
شاخص نیکویی برازش تعدیل‌شده	AGFI	≥۰/۹	۰/۹۱	برازش خوب
شاخص برازش مقایسه‌ای	CFI	≥۰/۹	۰/۹۵	برازش خوب
شاخص برازش افزایشی	IFI	≥۰/۹	۰/۹۳	برازش خوب
شاخص برازش نرم	NFI	≥۰/۹	۰/۹۲	برازش خوب
شاخص برازش غیر نرم	NNFI	≥۰/۹	۰/۹٦	برازش خوب
R2	R2	≥۰/6	۰/۷٦	

شکل ۱. روابط علی میان متغیرهای مدل در حالت تخمین استاندارد

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]
[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

شکل ۱. روابط علی میان متغیرهای مدل در حالت تخمین معناداری

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از این تحقیق ارائه الگوی مؤلفه‌های شخصیتی و عوامل روان‌شناختی مؤثر بر تدریس معلمان در زمان شیوع کووید-۱۹ بود. با استناد به نتایج به‌دست‌آمده می‌توان بیان داشت که عوامل اجتماعی با میانجی‌گری مؤلفه‌های شخصیتی به‌طور غیرمستقیم بر تدریس تحول‌آفرین تأثیر دارد و فرضیه تحقیق مورد تائید است.

همسو بودن نتایج برخی از تحقیقات با تحقیق حاضر مورد تائید قرارگرفته است (۱۵)، (۱۶) (۸). نتایج پژوهش یانگ (۱۷) نشان داد سبک تدریس تحول‌آفرین بر مؤلفه‌های شخصیتی به‌ویژه در سطح فردی تأثیر مثبتی دارد. شواهد تجربی پژوهش‌های دیگر نیز وجود روابط مثبت بین مؤلفه‌های رهبری تحول‌آفرین و مؤلفه‌های شخصیتی را تائید می‌کنند (۱۸, ۱۹)؛ بنابراین عوامل اجتماعی می‌تواند نقش مهمی در تدریس تحول‌آفرین دارد.

در مطالعه‌ای که به آموزش تحول‌آفرین، ارائه‌شده توسط معلمان تربیت‌بدنی دبیرستان، فعالیت بدنی درون کلاسی و فعالیت بدنی اوقات فراغت را در میان نوجوانان پرداخته بود نشان داد که ادراک نوجوانان از آموزش تحول‌آفرین با فعالیت بدنی درون کلاسی و فعالیت بدنی اوقات فراغت رابطه مثبتی دارد و این تأثیرات با برآورد نوجوانان از اعتماد معلم به توانایی‌هایشان واسطه می‌شود؛ یعنی خودکارآمدی استنتاج شده از رابطه و باورهای خودکارآمدی (۲۰). در مطالعه‌ای مشابه نیز تأثیر تدریس تحول‌آفرین را در دوره‌های تربیت‌بدنی بررسی نمودند و خاطرنشان کردند که تدریس تحول‌آفرین موجب افزایش انگیزش و باورهای مثبت دانش آموزان می‌شود. (۲۱) در مطالعه‌ای که به بررسی رابطه بین رهبری تحول‌گرا و یادگیری و انگیزش پرداخته بود نشان داد که رهبری تحول‌آفرین به‌طور معنی‌داری انگیزش و شاخص‌های یادگیری اثربخش دانشجویان را پیش‌بینی کرد (۱۶).

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]
[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

از طرف دیگر می‌توان گفت که عوامل اجتماعی به‌طور مستقیم بر تدریس تحول‌آفرین تأثیر دارد و در این راستا بین خودکارآمدی، یادگیری مبتنی بر مشکل و قابلیت اشتغال دانش‌آموزان، همراه با رهبری تحول‌آفرین معلمان همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. علاوه بر این، یادگیری مبتنی بر مشکل و خودکارآمدی دانش‌آموزان میانجی‌های کلیدی رابطه بین رهبری تحول‌آفرین معلمان و قابلیت اشتغال دانش‌آموزان بودند (۲۲).

مهم‌ترین چالش آموزش‌وپرورش در هزاره‌ی سوم، سیاست تغییر و تبدیل است. تبدیل نظام آموزشی فعلی به آموزش‌وپرورش کارآ و اثربخش، به همان اندازه که اهمیت دارد، عملی خطیر است. ترسیم ویژگی‌های چنین نظام آموزشی با رسم یک دیاگرام یا تدوین یک پژوهش، میسر نیست، بلکه ضرورتاً نیاز به مطالعه و پژوهش دقیق در تحولات و تغییرات اجتماعی دامنه‌دار در یک جامعه دارد .پیش از بیان ویژگی‌های آموزش‌وپرورش کارآ و اثربخش، باید بر لزوم همکاری همه‌جانبه‌ی ارگان‌ها و سازمان‌های کشور در حل مشکلات آموزش‌وپرورش تأکید می‌شود. در این راستا، رعایت اصولی از قبیل هماهنگی نظام آموزش با نیازها و برنامه‌ریزی‌های توسعه و پیش‌بینی برای تربیت‌معلم مجرب و متبحر، امری بدیهی است. استفاده از برنامه‌ریزی استراتژیک، کاربردی کردن نتایج و مطالعه و تحقیق در جهت استفاده از تجربیات سایر کشورهای جهان و کاربردی کردن نتایج حاصل از آن، تمرکززدایی در نظام آموزشی، تغییر و اصلاح محیط‌های آموزشی با توجه به تحولات جدید، عنایت به فراگیران و حضور فعال آنان در عرصه‌ی فعالیت‌های یاددهی- یادگیری به‌عنوان یکی از اهداف اصلی سیستم آموزشی ازجمله ویژگی‌های آموزش‌وپرورش کارآ و تحول‌آفرین محسوب می‌شود. از محدودیت‌های پژوهش می‌توان به این موارد اشاره داشت: محدود بودن تعداد تحقیقات انجام‌گرفته در داخل کشور؛ محدود بودن ابزارهای اندازه‌گیری به پرسشنامه و محدود بودن جامعه آماری به مدارس مقطع ابتدایی ناحیه ۲ مشهد که تعمیم نتایج را با مشکل مواجه می‌کند. پیشنهاد می‌شود با توجه به اهمیت رویکرد تدریس تحول‌آفرین در کلاس‌های درسی و تغییرات روزافزون در دانش معلمان، همان‌گونه که نیاز به بازآموزی در شیوه‌های تدریس و به‌روزرسانی دانش و تجربه در حوزه تخصصی موردتوجه قرار می‌گیرد، معلمان باید نسبت به ورزیدگی و کسب دانش و تجربه در زمینه روش‌ها و فنون تدریس نیز اقدام نمایند

تقدیر و تشکر

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خمین می‌باشد. نویسنده از اساتید راهنما و مشاور کمال تشکر را دارد.

References

1. Kim LE, Asbury K. 'Like a rug had been pulled from under you': The impact of COVID-19 on teachers in England during the first six weeks of the UK lockdown. British Journal of Educational Psychology. 2020;90(4):1062-83.
2. Navid Adham M. Managerial requirements of fundamental change in education system. 2012.
3. Sela O, Harel M. The role of teacher education in introducing action research into the education system: A case study of an education college. Current Issues in Education. 2012;15(2).
4. Álvarez O, Tomás I, Estevan I, Molina-García J, Queralt A, Castillo I. Assessing teacher leadership in physical education: The Spanish version of the Transformational Teaching Questionnaire. Anales de Psicología/Annals of Psychology. 2018;34(2):405-11.
5. Slavich GM, Zimbardo PG. Transformational teaching: Theoretical underpinnings, basic principles, and core methods. Educational psychology review. 2012;24(4):569-608.
6. Roberts AR, Sellers SL, Franks K, Nelson TS. Teaching note—Social work week: Harnessing the potential of group practice to achieve transformational learning. Journal of Social Work Education. 2018;54(3):561-7.
7. Barghi Issa, Khandani Abbas Ali, Gogani Davood. Investigating the Relationship between Transformational Teaching and Academic Motivation of High School Students. 2nd International Conference on Innovation and Research in Educational Sciences, Management and Psychology; Tehran: Tehran; 2018.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]
[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]

8. Pachler D, Kuonath A, Frey D. How transformational lecturers promote students' engagement, creativity, and task performance: The mediating role of trust in lecturer and self-efficacy. Learning and Individual Differences. 2019;69:162-72.

9. Corr PJ, DeYoung CG, McNaughton N. Motivation and personality: A neuropsychological perspective. Social and Personality Psychology Compass. 2013;7(3):158-75.

10. Mischel W, Shoda Y, Ayduk O. Introduction to personality: Toward an integrative science of the person: John Wiley & Sons; 2007.

11. Goldberg LR. The structure of personality attributes. Personality and work: Reconsidering the role of personality in organizations. 2004;20:1.

12. Bidjerano T, Dai DY. The relationship between the big-five model of personality and self-regulated learning strategies. Learning and individual differences. 2007;17(1):69-81.

13. Shamsi Pour Dehkordi Parvaneh, Aslankhani Mohammad Ali, Shams Amir. (1389).. Volume 2 N. The effect of physical, mental and combined exercises on static and dynamic balance of the elderly. Journal of Shahrekord University of Medical Sciences. 2010;2(4):71-7.

14. Adams CE, Benitez L, Kinsaul J, Apperson McVay M, Barbry A, Thibodeaux A, et al. Effects of brief mindfulness instructions on reactions to body image stimuli among female smokers: An experimental study. Nicotine & Tobacco Research. 2013;15(2):376-84.

15. Pillai R, Schriesheim CA, Williams ES. Fairness perceptions and trust as mediators for transformational and transactional leadership: A two-sample study. Journal of management. 1999;25(6):897-933.

16. Noland A, Richards K. The Relationship among Transformational Teaching and Student Motivation and Learning. Journal of Effective Teaching. 2014;14(3):5-20.

17. Jang IC. Legitimating the Philippines as a language learning space: Transnational Korean youth's experiences and evaluations. Journal of Sociolinguistics. 2018;22(2):216-32.

18. Li H, Sajjad N, Wang Q, Muhammad Ali A, Khaqan Z, Amina S. Influence of transformational leadership on employees' innovative work behavior in sustainable organizations: Test of mediation and moderation processes. Sustainability. 2019;11(6):1594.

19. Beauchamp MR, Barling J, Li Z, Morton KL, Keith SE, Zumbo BD. Development and psychometric properties of the transformational teaching questionnaire. Journal of Health Psychology. 2010;15(8):1123-34.

20. Bourne J, Liu Y, Shields CA, Jackson B, Zumbo BD, Beauchamp MR. The relationship between transformational teaching and adolescent physical activity: The mediating roles of personal and relational efficacy beliefs. Journal of Health Psychology. 2015;20(2):132-43.

21. Beauchamp T. Clutching on: Teaching identity and terminology in transgender studies. Feminist Formations. 2018;30(3):25-33.

22. Wang S, Peng MY-P, Xu Y, Simbi VT, Lin K-H, Teng T-C. Teachers' transformational leadership and students' employability development: A social cognitive career perspective. Social Behavior and Personality: an international journal. 2020;48(5):1-15.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-11-20]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1400.19.3.13.4]

[DOI: 10.52547/rbs.19.3.519]